

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

Disputatio XXXIV. De malitia, seu peccato Angelorum. ad q. 63.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73455)

subordinatione ad finem supernaturalem, sub iudicio solum indifferenti quoad exercitium, sine plena libertate. Deinde eandem suam perfectionem eodem modo amabant cum plena libertate etiam quoad specificationem, propria applicatione & nova difficultate seu tentatione ex malo exemplo & scandaloso lapsu Angelorum peccantium. Tertiò elicerunt actum visionis & amorem beatificum absque omni indifferentia. Unde licet supernaturalis DEI dilectio fuerit eadem Physicè, fuit tamen propter diversitatem triplicis iudicii practici, quo regulabatur, in esse motis ita diversificata, ut ad tria instantia & triplicem statum Angeli beati constituendum sufficeret.

10. Inferos ex dictis. Angelos suam beatitudinem consecutos fuisse (1.) non tantum ante Christi resurrectionem (2.) & lapsum Adami (3.) sed statim post primum instantem, in quo plenà libertate sunt meriti.

Primum constat ex manifesta Autoritate S. Scripturæ tum Daniel. 7. ubi dicitur. *Decies millies centena millia assistebant ei.* Quam assitentiam SS. PP. explicant de clara DEI visione; tum vel maxime ex Matth. 18. ubi Christus ante suam resurrectionem loquitur de Angelis: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in calis est.*

Secundum itidem patet ex S. Script. referente Evam à Diabolo tentatam, & *invidia Diaboli* mortem introductam esse in mundum Sap. 2.

Tertiò ratio est: quòd nulla sit ratio differendi præmium post perfectum Angeli meritum; eò quòd gratia perficitur subiectum iuxta modum naturæ; At naturalis Angeli modus operandi per voluntatem est, ut per primum actum plenè liberum perfectè disponatur circa suum finem, eique immobiliter ad hæreat, ut in seq. dicitur; ergo etiam hoc modo disponebatur circa finem supernaturalem. Nec obstat Authoritas D. Greg. Nazian. or. 42. in Palch. dicens: *Hodie salus mundo tam visibili, quam invisibili:* nam vel per mundum invisibilem intelligit animas PP. in limbo detentas, vel solum vult Angelorum ruinas per Christi resurrectionem fuisse reparatas.

Cæterum quanta proportionaliter ad nostrum tempus fuerit mora, quam in secundo viæ instanti mali Angeli peccando, boni perseverando insumpserunt, definiti non potest; brevissimam fuisse ex dictis patet, non tamen omnino instantaneam videtur ostendere modus loquendi, quo S. Script. pugnam inter malos, bonosque Angelos commemorat.

DISPUTATIO XXIII.

DE

Malitia, seu peccato Angelorum.

Ad q. 63.

Duplex malum Angelus peccando incurrit, malum culpæ & malum pænæ. Nos cum S. D. q. 63. prius de illo, postea de isto. Et quia occasione peccati etiam quaritur de peccabilitate, & impeccabilitate creaturæ, ideo fit

ARTICULUS I.

Utrum dari possit creatura impeccabilis?

SUMMARI A.

1. De facto non datur creatura simpliciter impeccabilis.
2. Duplex defectibilitas à DEO ut sine supernaturali, & naturali.
3. Indefectibilitas à sine supernaturali est impeccabilitas simpliciter: à sine naturali, secundum quid.
4. Contra finem naturalem peccari potest directè vel indirectè.
5. Impeccabilitatis implicancia monstratur Authoritate.
6. Ratio ex defectibilitate in essendo.
7. Que non tantum inferri Physicam, sed etiam moralem defectibilitatem in operando.
8. Nec creatura potest esse sua regula in operando.
9. Nec possunt ipsi deberi omnia principia rectè operandi supernaturaliter.
10. Impeccabilitas secundum quid adstruitur.
11. Angelus determinatur ad prosecutionem suæ beatitudinis naturalis in particulari.
12. Nec potest errare circa legem naturalem.
13. Demones ex odio DEI ut finis supernaturalis inducunt homines ad peccata præceptis naturalibus contraria.
14. Angelus in statu pura nature haberet libertatem contra aditionem ad implenda præcepta.
15. Potest Angelus naturaliter cognoscere finem supernaturalem in confuso.
16. Etiam in statu pura nature Angelus esset remore peccabilis.

§. I.

Prænotanda circa statum questionis.

Suppono primò tanquam de fide certum, de facto nullam puram creaturam fuisse conditam, quæ esset simpliciter impeccabilis, siquidem non tantum de hominum, sed etiam de Angelorum peccato clarè meminit sacer textus Job. 4. *Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperis pravitatem, &c.* questio igitur solum est de possibilitate creaturæ impeccabilis? De qua.

N n 3

Sup-

2. Suppono secundò. Cùm peccare nihil aliud sit, quam deficere ab ultimo fine, ideo peccabilitatem quoque, nihil aliud esse, quam defectibilitatem à DEO ut ultimo fine, & prima regula conducente ad ultimum finem. Quod dupliciter fieri potest, vel ut sit defectibilitas à DEO, ut ultimo fine supernaturali, qui est DEUS ut Author gratie in seipso intuitivè visibilis; vel à DEO, ut ultimo fine naturali, qui est DEUS ut Author naturæ abstractivè cognitione assequibilis.

3. Porro exclusio defectibilitatis à DEO ut ultimo fine supernaturali dicitur impeccabilitas simpliciter, quia cùm ratio ultimi finis naturalis sit subordinata ultimo fini supernaturali, hoc ipso quòd quis non possit deficere ab ultimo fine supernaturali, neque ab ultimo fine naturali, adeoque nullo modo possit deficere: estque proinde simpliciter impeccabilis. Exclusio verò defectibilitatis ab ultimo fine naturali tantum dicitur impeccabilitas secundum quid, quia cùm iste finis ultimus supra se habeat altiorem finem supernaturalem, eique subordinari possit; ideo fieri potest, ut quamvis aliqua natura circa ultimum finem naturalem sit indefectibilis, tamen adhuc ab ordine finis & regula supernaturalis possit deficere.

4. Suppono tertio. Duplici modo posse contingere defectum & peccatum contra ultimum finem naturalem, directè vel indirectè. Directè fit, cùm peccatum ex specie actus & objecti repugnat honestati, vel præcepto naturali. Indirectè, cùm peccatum ex specie actus & objecti repugnat præcepto supernaturali, ex consequenti tamen etiam pugnat cum præcepto naturali, in quantum supposita elevatione naturæ rationalis in finem supernaturalem ipsa ratio naturalis dicitur, non esse violandum ordinem Charitatis supernaturalis, per quem bonum rationis perficitur. Quibus politis Scotus in 2. dist. 23. q. un. §. *Dico igitur*, existimat magis Authoritate S. Augustini l. 3. contra Maximum, c. 13. & S. Anselmi in l. cur DEUS homo c. 10. quam efficaciam rationis deduci, non posse dari creaturam simpliciter impeccabilem; Econtà Thomistæ sentiunt, ita concludendum esse etiam ex efficacia rationis.

§. II.

Excluditur impeccabilitas simpliciter.

5. **CONCLUSIO I.** *Implicat creatura rationalis ab intrinseco simpliciter impeccabilis.* S. D. hic a. 1. & q. 24. de Verit. a. 7. & Scotus in 2. dist. 23.

Probatum primò S. Scripturæ & SS. PP. auctoritate. Nam i. Timoth. 6. dicitur de DEO, qui solus habet immortalitatem, ubi Apostolus juxta interpretationem SS. PP. DEO soli tribuit immortalitatem, ut oppositam morti peccati, h. e. impeccabilitatem. Ex PP. verò Hieron. Epist. 146. ait: *Solus DEVS est, in quem peccatum non cadit.* Et August. l. 3. contra Maximinum. c. 12. *Cuiuscunque creatura rationali præstat, ut peccare non possit, non est hoc natura propria, sed DEI gratia.*

6. Probatum secundò ratione: Quisquis est defectibilis in operando, est etiam simpliciter peccabilis: sed omnis creatura ex intrinseca ratione crea-

turæ est defectibilis in operando, ergo etiam ex intrinseca ratione est simpliciter peccabilis. Major patet ex notando secundo. Minor probatur primò. Modus operandi sequitur modum essendi, h. e. non potest aliqua natura habere perfectiorem modum operandi, quam sit perfectio & modus essendi, siquidem virtus operandi radicatur in modo essendi: sed omnis creatura ab intrinseco habet defectibilem modum essendi, ita, ut non minus sit annihilabilis, quam ex nihilo; ergo etiam habet defectibilem modum operandi.

Neque dicas. Hinc tantum probari Physicam non etiam moralem defectibilitatem in operando. Nam contrà est: quia defectibilitas in attingendo finem, est defectibilitas moralis; sed ex natura ratione omnis creatura rationalis habet defectibilitatem in attingendo finem: habet enim defectibilitatem in modo proprio operandi; sed modus proprius operandi creaturæ rationalis est operari propter finem: ergo creatura rationalis etiam habet defectibilitatem in attingendo finem.

Eadem minor probatur secundò. Agens indefectibile in operando, aut est ipsa regula operandi, aut immobiliter conjunctum cum regula dirigente in finem, sic enim (est exemplum S. Doctoris) contingit aliquando manum in sciendo describendo errare, quia ipsa non est regula, neque immobiliter conjuncta cum regula sciendi, vel scribendi, & ideo quandoque deviat à tali regula: atqui creatura rationalis nec est sua regula operandi, neque ipsi immobiliter conjuncta. Illa quippe sola voluntas est sua regula operandi, quæ non habet superiorem, ut est voluntas Divina: junctio quoque naturæ rationalis cum regula supernaturali & voluntatis create cum Divina manente in finem supernaturalem sit secundum potentiam obedientialem; adeoque non potest ipsa esse naturaliter & immobiliter debita.

Probatum tertio. Si quæ creatura esset per naturam simpliciter impeccabilis, tunc ipsi deberetur omnia principia rectè operandi in ordine supernaturali: sed hoc implicat; jam enim non essent principia supernaturaliter operandi, si non transcenderent omnem ordinem & exigentiam naturæ. Rursus tali creaturæ tanquam immobiliter conjunctæ cum fine supernaturali conaturaliter deberetur gratia consummata, & lumen gloriæ, & esset ejusmodi creatura substantia supernaturalis, quæ omnia manent refutata ex dictis i. Tractatu de Visione. Ex quibus colliges assertorem D. Thomæ non minus pondus habere à ratione, quam ab auctoritate.

§. III.

Afferitur impeccabilitas secundum quid.
CONCLUSIO II. *Potest dari creatura ab intrinseco peccabilis per ordinem ad finem ultimum supernaturalem; imò Angeli de facto hoc modo sunt impeccabiles.* S. D. hic ad 3. & q. 16. de malo a. 3. in c.

Ratio est primò. Creatura rationalis per actus dilectionem ex necessitate naturæ semper conjuncta cum ultimo fine, non potest directè deficere ab illo, & consequenter est circa illum impeccabilis; atqui potest aliqua creatura per actus dile-

lectionem ita esse conjuncta cum ultimo fine, ut illum necessario amet necessitate non solum specificationis, sed etiam exercitii, imò de facto Angelos ita DEUM naturali dilectione diligere supra disp. 29. A. 2. vidimus: ergo.

Ratio est secundò. Ita se habet Angelus ad prosecutionem finis & beatitudinis naturalis in particulari, sicut se habet homo ad prosecutionem finis & beatitudinis naturalis in communi; sed homo necessitatur saltem quoad specificationem ad ejus prosecutionem, ita ut non possit ab illo deficere; ergo & Angelus hoc modo necessitatur ad prosecutionem finis ultimi, suaque beatitudinis naturalis in particulari. Major probatur. Nam sicuti hominis cognitio incipit ab universalibus, idèque homo primitus determinatur solum ad prosecutionem finis ultimi in universali; sic contra cognitio Angeli incipit à singularibus, idèque determinat ad amorem finis ultimi in particulari.

Ratio est tertio. Ut Angelus directè peccaret contra præcepta, & finem naturalem, deberet habere quemdam errorem & inconsiderationem immediate circa finem & legem naturalem, ut sup. ex Tract. de Vir. & pecc. sed hoc dici non potest: ut patet ex sequentibus: ergo.

§. IV.

Solvuntur objectiones.

Objectiones primò. Inducere alium ad peccandum contra legem naturalem, est peccare directè contra legem naturalem: sed demones expresse inducunt homines in peccata contra naturam: ergo.

Respondeo distinguendo majorem. Inducere alium ad peccandum contra legem naturalem ex odio DEI ut ultimi finis naturalis, est directè contra legem naturalem, concedo, ex odio DEI ut finis supernaturalis, nego majorem. Sed demones ita inducunt homines ad peccatum ex odio DEI ut finis ultimi supernaturalis, concedo; naturalis, nego minorem & consequentiam. Sic enim videtur, tantum indirectè, materialiter & mediatè peccare contra legem naturalem, in quantum peccare contra legem supernaturalem est contra bonam rationem, quod per legem naturalem præcipitur.

Objectiones secundò. Sequeretur, quòd si DEUS condidisset Angelum in statu puræ naturæ sine elevatione in finem supernaturalem, quòd tamen

per observantiam præceptorum naturalium nihil potuisset mereri: consequens est absurdum: ergo. Sequela probatur. Ut Angelus mereretur per observantiam præceptorum, tunc ista deberet ipsi esse libera, sed in statu puræ naturæ observantia præceptorum non esset ipsi libera, cum transgressio illorum ipsi foret impossibilis propter impeccabilitatem circa finem naturalem.

Respondeo negando sequelam & probationem distinguendo: observantia præceptorum deberet ipsi esse libera libertate exercitii & contradictionis, concedo, specificationis & contrarietatis, nego. Ergo, inquis, potuisset non observare illa præcepta, sed non observare est illa transgredi, & peccare.

Respondeo negando sequelam. Potuisset enim in illo statu non facere rem præceptam tantum præcisivè, & in sensu diviso præcepti, non etiam contrariè aut privativè, & in sensu composito præcepti; atqui non observare præceptum facit sensum compositum & privativum. Videntur, quæ in Tract. de incarn. de libertate & merito Christi non obstante ipsius impeccabilitate dicuntur.

Objectiones tertio: Posset Angelus lumine naturali cognoscere finem supernaturalem, quod est absurdum: Sequela probatur. Angelus lumine naturali cognoscit se esse peccabilem: sed non cognoscit se peccabilem circa finem naturalem; ergo circa finem ultimum supernaturalem, & consequenter illum lumine naturali cognoscit.

Respondeo distinguendo sequelam. Posset naturaliter cognoscere finem supernaturalem sub confusa & communi ratione, concedo, sub aliqua distincta & particulari ratione, nego.

Objectiones quartò. Sequeretur ex nostra secunda assertione, quòd Angelus in pura natura conditus foret eò ipsò simpliciter impeccabilis; consequens est contra primam assertionem: ergo & antecedens. Sequela probatur. Non posset peccare contra finem naturalem, neque directè, ut probant nostræ rationes; neque indirectè, cum non esset subordinatus fini supernaturali, ratione cujus subordinationis solummodo potest indirectè peccare contra finem ultimum naturalem: neque contra finem supernaturalem posset peccare, quippe ad quem non est elevatus.

Respondeo negando sequelam; & dico, adhuc posse indirectè peccare contra ultimum finem naturalem, quia haberet potentiam & capacitatem obedientialem etiam in statu puræ naturæ, ut elevaretur ad finem ultimum supernaturalem.

ARTICULUS II.

Utrum Angelus potuerit peccare in primo instanti suæ creationis?

SUMMARI A.

1. Angelus de factò in primo instanti non peccavit.
2. Sed neque in ullo statu naturæ peccare tunc potuit.
3. Primus actus Angeli adscribitur DEO, ut causæ specialiter applicanti.
4. Evasio Adversariorum depellitur.
5. Prima viventis operatio tribuitur generanti.
6. Primum dictamen prædicum Angeli non potuit esse defectuosum.
7. Disparitas inter primum instans Angeli, & hominis perveniens ad usum rationis.
8. Angelus in primo instanti non habuit omnia requisita ad peccandum.
9. Quomodo plus requiratur ad merendum, quam demerendum?

10. Quo-

10. *Quomodo prima operatio Angeli fuerit ex gratia speciali.*

§. I.

Negativa eligitur.

1. Angelum de facto non tantum naturam malum non esse (ut Priscillianista & Manichaei blasphemabant) sed neque suam voluntate & actu libero in primo instanti malum esse, certum est apud Scholasticos, & sequitur ex superioribus dictis in §. 2. & 3. disput. precedenti, ubi ostendimus, Angelum non modo in gratia conditum fuisse, sed etiam in primo instanti suae creationis meruisse. Quæritur ergo, an absolute saltem fieri potuerit, ut Angelus in primo instanti sui esse peccaret? Affirmativa placet Scoto, Suarezio & aliis, negativam S. D. hic a. 4. amplectitur; cum quo fit

2. Conclusio. *Angelus in primo instanti suae creationis peccare non potuit.*

Ratio est primò Angelus aut fuisset conditus in statu purae naturae, aut elevatus in finem supernaturalem. Si in statu purae naturae, fuisset non tantum pro illo instanti, sed pro tota sua duratione impeccabilis, ut patet ex §. preced. Si in statu naturae elevatae, tunc fuisset conditus in gratia, sed peccatum actuale non potest pro eodem instanti simul stare cum gratia; ergo Angelus in primo instanti suae creationis peccare non potuit.

3. Ratio est secundò. Si Angelus (eadem est ratio de alia quacunque creatura rationali) in primo instanti suae creationis peccaret, illud peccatum esset à DEO, ut causa speciali; sed hoc est impossibile: ergo. Sequela probatur. Respectu illius actus DEUS est causa specialis, ad cuius productionem voluntatem creatam solus & unicus applicat: sed in primo instanti ad actum producendum solus DEUS applicat voluntatem; ergo si ille actus sit peccaminosus, DEUS erit causa specialis illius peccati. Major videtur certa; illa enim est utique causa specialis, praeter quam nulla alia est assignabilis, sed in ratione causae applicativae ad primam operationem Angeli, nulla est assignabilis praeter DEUM: ergo minor etiam probatur. Causa movens & applicans voluntatem ad suam operationem est illa, quae causat notitiam & practicum dictamen in intellectu, ad quod proximè sequitur operatio ipsius voluntatis: sed in primo instanti solus DEUS potest causare notitiam & dictamen practicum intellectus: nam voluntas Angeli non causat dictamen practicum intellectus, nisi per actum proprium, sed in primo instanti & pro prima operatione non praesupponitur aliquis actus ipsius: ergo sola causa extrinseca, nempe DEUS, qui solus in intellectum Angeli illabitur, potest causare primam notitiam & iudicium practicum, ad quod consequitur operatio voluntatis.

4. *Unde non dicas:* sufficere, quòd voluntas in primo instanti sit principium elicitive suae operationis, motum à DEO per concursum generalem, quo concurrunt ad omnes operationes. Nam contra est primò. Quòd voluntas non potest esse principium elicitive suae operationis, nisi quantum est applicata & determinata per primum dictamen practicum intellectus: atqui in illo primo instanti seipsam non applicat ad primam ope-

rationem, aliàs jam non esset prima operatio Angeli contra hypothèsin, & daretur processus in infinitum. Ergo est necesse, ut non tantum DEUS per modum causae universalis concurrat ad electionem actus, sed etiam ut causando primam notitiam & dictamen practicum intellectus voluntatem specialiter applicet, sicut & ipsa voluntas seipsam ad actus sequentes specialiter applicat, movendo intellectum ad actum Imperii, ut docetur in Tract. de actibus hum.

Contra est secundò. Angelus non peccat nisi seipsum movendo & applicando ad actum peccaminosum (aliàs enim operatio non est contra liberam) sed in primo instanti seipsum non potest applicare & movere ad actum peccaminosum: ergo.

Confirmatur primò Operatio, quae incipit cum esse rei, tribuitur generanti, & Authori ipsius naturae: ergo si prima Angeli operatio esset peccaminosa, tribueretur DEO, tanquam Authori naturae. Antecedens probatur. Prima operatio vitae est quoddam complementum naturae, consequens ad inclinationem ipsius: sed hoc tribuitur Authori naturae, sicut & ipsa naturae inclinatio, qui enim dat esse, dat etiam consequentia ad esse, quae de causa motus cordis in animalibus, sunt motus gravium & levium generanti adscribitur.

Confirmatur secundò. Si Angeli prima operatio esset peccatum, tunc primum iudicium & dictamen intellectus esset defectuosum & erroneum, non enim esset peccatum in voluntate, quamdiu non praecedat error, aut inconsideratio intellectus, veluti supp. ex Tract. de vit. & pecc. Sed primum Angeli iudicium non potuit esse defectuosum aut erroneum; cum enim illa mala cogitatio praecederet omnem liberam electionem, ac determinationem voluntatis, essetque omnium prima, etiam esset necessitudo à DEO immutata & causata, quod implicat.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Objectiones primò: Homo perveniens ad instanti perfecti usus rationis potest in illo instanti peccare mortaliter absque hoc inconvenienti, ut illud peccatum DEO ut speciali causa, tribuatur. Ergo etiam Angelus potest in primo instanti peccare mortaliter absque illo inconvenienti. Paritas probatur primò. Quia Angelus in primo instanti habet longè perfectiorem usum rationis, quam parvulus. Secundò. Quia sicut instans creationis est primum instans Angeli, ut Angelus est Angelico modo operans; ita instans usus rationis est primum instans hominis, ut homo est, & humano modo operans.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quòd instans primae operationis Angelicae est Mathematicè & Physicè unum: in quo voluntas Angeli simultaneè applicatur ad amorem ultimi finis in particulari. Unde cum seipsam juxta supr. dicta applicare non possit ad talem actum, debet à principio extrinseco applicari. Econtra instans usus rationis in homine non est Mathematicè & Physicè, sed tantum moraliter unum & integratum ex pluribus instantibus: Nam homo non nisi per discursum & pro-

essum ab actibus imperfectis ad perfectos, & à propositione universali ad particularem tandem pervenit ad ultimum iudicium praxicum de ultimo fine in particulari. Complectitur ergo instantans usus rationis aliud instans initiativum, in quo tempore inchoatur discursus praxicus, & excitatur cogitatio de prosequenda beatitudine in communi, aliud instans terminativum seu completivum, in quo videlicet completur deliberatio, & formatur ultimum iudicium praxicum de ultimo fine in particulari. Operatio respondens instanti initiativo semper est bona, & à DEO specialiter movente & applicante; operatio verò respondens instanti terminativo non semper est bona, nec à DEO specialiter movente, quia voluntas per primam operationem in instanti initiativo jam sufficienter actvata potest defectuose movere, & applicare intellectum, ut in suo discursu male subsumat, ac tandem in ultimo instanti completivo praxicè inferat, ultimum finem esse collocandum in bono sensibili. Unde defectus operationis in ipsam voluntatem hominis tanquam principium defectuose applicans refunditur.

Objic, secundò. Angelus in primo instanti habuit omnia requisita ad peccandum: ergo tunc potuit peccare. Anteced. probatur. Quia in primo instanti habuit potentiam peccandi (utpote creaturæ ex nihilo) & libertatem: sed hæc sunt requisita sufficientia ad peccandum: ergo.

Respondeo, negando antecedens, & primum membrum probationis distinguo. Habuit in primo instanti potentiam peccandi, & pro illo instan-

ti, nego, pro aliis consequentibus, concedo. Alterum quoque membrum distinguo. Habuit libertatem quoad exercitium tantum, concedo, quoad specificationem, nego.

Instabis primò. Libertas exercitii sufficiebat Angelo ad merendum: ergo etiam ad demerendum. Consequentia probatur. Quia plus requiritur ad meritum, quàm ad demeritum, cum bonum sit ex toto, malum verò ex quolibet defectu, ad peccatum sufficiat voluntarium indirectum, non item ad actum bonum.

Respondeo negando consequentiam, ejusque probationem distinguo, plus requiritur ad meritum, quantum ad causas bonitatis, concedo, quantum ad causas libertatis, nego. ad meritum quippe (juxta doctrinam Thomistarum de merito Christi) sufficit libertas quoad exercitium, quæ salvatur per propositionem objecti, hic & nunc eligendi, ut tamen posset absolute non eligi; ad peccandum verò requiritur libertas contrarietatis ad bonum & malum.

Instabis secundò. Prima Angelorum operatio bona & supernaturalis fuit ex gratia speciali: ergo potuit DEUS denegare illam gratiam, sed si denegasset, tunc Angelus peccasset: ergo prima Angeli operatio potuit esse peccatum.

Respondeo, est ex gratia speciali, quatenus illa gratia est supernaturalis, & causativa valoris meritatorii, concedo, quatenus est impeditiva peccati, nego. Sic enim est beneficium generale debitum Jure creationis, non verò gratia specialis.

ARTICULUS III.

Quodnam fuerit, aut potuerit esse primum Angeli peccatum?

SUMMARI A.

1. In Angelo non potest esse veniale peccatum.
2. Sine peccata spiritalia quoad affectum, alia quoad reatum possunt esse in Angelis.
3. Status questionis.
4. Superbia aliter generaliter, aliter accipitur specificè.
5. Superbiam fuisse primum peccatum Angeli docet Auctoritas.
6. Nec aliud potuisse esse probat ratio.
7. Non subdi regule superioris aliquando est peccatum inobediencia, aliquando superbia.
8. Non semper est conditio generalis.
9. Demon voluit DEO subjici in actu exercitio, non in actu signæ.
10. Excluditur luxuria spiritalis.
11. Item inobediencia & invidia à primo peccato Angeli.

§. I.

Præsupposita.

Suppono primò. Angelum non posse peccare venialiter: Primò: quia veniale committitur vel propter imperfectam deliberationem, vel propter levitatem materiæ, unde peccans venialiter non tam deordinatur ab ultimo fine, quàm à medio ad finem: sed neutrum de Angelo dici potest.

Non quòd peccet propter imperfectam deliberationem, quia ista repugnat cum modo Angelico

R. P. Mezg. Theol. Schol. Tom. I.

operandi: non propter levitatem materiæ, quia, quoties Angelus peccat, toties errat circa finem simpliciter ultimum, quem in omni sua operatione efficaciter attingit. Unde licet aliquando demones videantur aliquod leve peccatum committere, v. g. inducendo homines in aliquam venialem levitatem, mendacium, &c. semper tamen peccant mortaliter, eò quòd hæc omnia faciunt ex fine mortaliter malo, nempe ex odio DEI.

Secundò. Angelus Viator in statu gratiæ constitutus non est minoris perfectionis, quàm Adamus in statu innocentia; sed iste non potuit peccare venialiter uti Thomistæ docent in 1. secundæ; ergo nec Angelus Viator in statu gratiæ. Dixi Angelus Viator in statu gratiæ: nam si Angelum consideras extra statum viæ ac gratiæ, jam alio & novo titulo ipsi repugnabit peccare venialiter: aut enim erit in statu puræ naturæ, & sic esse impeccabilem superius dictum est: aut in statu beatitudinis æternæ, & sic ex vi status beatifici est ab intrinseco impeccabilis, juxta ea, quæ docentur de Act. hum. aut in statu damnationis, & sic demones semper peccant mortaliter, eò quòd immobiliter adhaerent ultimo fini inordinato & omnia ex ejus intentione operentur, veluti disp. seq. exponemus.

Suppono secundò. Licet omnia peccata etiam carnalia, quoad reatum & imputationem possint esse in demones, cum vide licet suadendo homi-

○ ○

nes in illa inducunt, sola tamen spiritualia in illis quoad affectum reperiri; quia ad hæc sola possunt affici, eaque proprio actu committere, quorum materia in ipsis reperitur, sed in ipsis utpote spiritibus incorporeis non datur materia peccatorum carnalium, datur autem materia peccatorum spiritualium, ut superbiæ, invidiæ, &c. ergo.

3. Suppono tertio. Angelos lapsos plura peccata præsertim superbiæ & invidiæ commisisse, veluti clarè constat ex S. Script. & PP. mox referendis. Unde controversia solum est, quodnam ex iis fuerit omnium primum & radix cæterorum. Nam Scotus in 2. diff. 6. q. 2. vult, primum Angeli peccatum fuisse quandam Luxuriam spirituales, consistentem in immoderata delectatione de propria perfectione. Valentia opinio est, quamvis de facto primum ejus peccatum fuerit superbia, potuisse tamen peccatum esse alterius generis & speciei. Schola Thomistica contendit, primum Angeli peccatum nec aliud fuisse, nec esse potuisse, quam superbiam, pro qua sententia.

4. Notandum, quod superbia accipi possit generaliter & specificè: generaliter accipitur pro negatione subjectionis ad legem & præceptum superioris, sicq; est quædam generalis conditio inclusa in omni peccato: specificè accipitur pro inordinato appetitu propria dignitatis & excellentiæ, qui est peccatum speciale, unum ex septem Capitalibus. Et sub hac acceptioe posteriori procedit quæstio.

§. II.

Primum Angeli peccatum superbia

5. **CONCLUSIO.** Primum Angeli peccatum aliud nec fuit, nec esse potuit, quam superbia. S. D. hic a. 2. in c. Et primam quidem partem aperte adstruunt S. Script. & PP. Nam Isa. 14. de Lucifero allegoricè dicitur: *detracta est ad inferos superbia tua, &c.* Et Ezech. 28. *elevatum est cor tuum in decore tuo.* 1. Timoth. 3. *ne in superbiâ elatus in iudicium incidat diabolus.* h. e. ne imitans diaboli superbiâ ipsius damnationem incurrat. Tob. 4. *in ipsa (superbiâ) initium sumpsit omnis perditio.* Ex SS. PP. S. Augustinus frequenter hoc ipsum asserit; præsertim l. 11. de Gen. ad litt. & 12. de civit. e. 6. *Hoc vitium (Angeli peccantis) quid aliud, quam superbia nuncupatur? initium quippe omnis peccati superbia. Hic primus defectus & prima inopia, primumq; vitium ejus naturæ.* Ambros. Ep. 84. ad Demetr. *Sive in lapsu diaboli sive in prævaricatione hominis initium peccati superbia est.* S. Chrylost. hom. 15. in Joan. *quid hæc superbiâ insanis? non esset à calo ejectus, neq; in diabolum versus cecidisset Angelus, nisi hoc se scelere coinquinasset. Hoc malorum omnium ei causa fuit.* D. Leo. Serm. 4. de Collect. *Inventor ille autborq; peccati primum superbus, ut caderet, deinde invidus, ut noceret.*

6. Utraque pars ostenditur ratione, Primum Angeli peccatum non potuit esse aliud, quam inordinatus affectus ad bonum spirituale; sed hic est superbia: ergo, major inde probatur, quod primum peccatum Angeli non potuit esse circa malum, quia fuga mali præsupponit affectum boni, ut aliunde suppono: ergo fuit circa bonum.

Non circa bonum corporeum; hoc enim non erat Angelo conveniens & proportionatum: ergo fuit affectus ad bonum spirituale. Atqui affectus ad bonum spirituale non potest esse malus, nisi quate-

nus est inordinatus: ergo primum Angeli peccatum debet consistere in affectu inordinato ad bonum spirituale. Minor pariter probatur, in prosecutione bonorum spiritualium (præsertim propria perfectionis, dignitatis & excellentiæ) nolle subijci mensuræ seu regulæ superioris esse peccatum superbiæ: sed profectione bonorum spiritualium in Angelo non poterat esse inordinata, quam quatenus in illa volebat subijci mensuræ seu regulæ superioris (ut ex seq. §. constabit) ergo profectione inordinata bonorum spiritualium in Angelo fuit peccatum superbiæ.

Dices primo. Non subdi regulæ superioris pertinere potius ad peccatum inobedientiæ, quam superbiæ. Respondeo, non subdi regulæ superioris ut formaliter habentis rationem legis & præcepti est peccatum inobedientiæ, concedo, ut habet rationem mensuræ, cuius creatæ perfectionis, dignitatis & excellentiæ debitum modum præscribitur; nego; sic enim directè contrariatur virtuti militatis.

Dices secundo. Non subdi regulæ superioris conditio quædam generalis, quæ reperitur in omni peccato: ergo non constituit speciale peccatum superbiæ. Respondeo. Non subdi, si solum immoderatur per accidens, & se habeat merè concomitantè ad aliquem actum, concedo, si intendatur per se saltem ex parte modi volendi, quemadmodum in Angelis contingit, nego.

Dices tertio. Si Angelo per se directè voluisset malum, adeoque in intellectu Angelico accessisset error formalis; sed hoc est contra quædam: ergo.

Respondeo ex jam dictis, si ex parte rei voluit, & in actu signato voluisset DEO non subijci, concedo, si ex parte modi tendendi & in actu exercito, nego. Angelus itaque ex parte modi tendendi & in actu exercito (per se tamen) voluit DEO non subijci, quatenus in sua perfectionis mensurâ prosecutione non curavit servare modum à superiore præscriptum.

At inquis, nunquid hoc potius erit peccatum omissionis, quàm commissionis? Nego, nam continere debitam circumstantiam in actu positivo contrariante alicui præcepto negativo pertinet ad peccata commissionis, ut patet in eo, quod ostendit ne attentione.

Colliges ex dictis primo, Primum Angeli peccatum non esse luxuriam spirituales, ut Scotus voluit; nam primò, nisi nominibus abuti vel luxuria non significat quamlibet inordinatam delectationem, sed eam, quæ est de rebus venièntiis aliàs non erit ratio, cur non etiam peccatum quæ hoc nomine appelles.

Secundò. Quia delectatio de bonis propriis spiritualibus non aliâ ratione potuit in Angelo reddi vitiosa, quam propter subtractionem à divina regula & sine supernaturali; sed hæc ratio constituit peccatum superbiæ, ut modò vidimus.

Colliges secundo. Primum Angeli peccatum nec esse potuisse inobedièntiam, nec invidiam; immo quæ enim peccatum nominat actum fugæ, qui præ naturâ supponit prosecutionem boni. Unde oportuit, diabolum prius inordinatè appetere bona spiritualia, quam illa homini invidere.

ARTICULUS IV.

Quale obiectum habuerit demonum superbia?

SUMMARI A.

1. Repugnat in Angelo error formalis.
2. Primus actus Angeli debuit esse efficax circa obiectum possibile.
3. Peccatum superbie in demonibus fuit circa beatitudinem naturalem.
4. Quia debuit esse circa finem ipsi proportionatum.
5. Demon non possidebat beatitudinem naturalem, quò modo appetiit.
6. Non peccavit primò per peccatum omissionis contra preceptum charitatis.
7. Nec peccato pusillanimitatis.
8. Quomodo habuerit iudicium erroneum?
9. Qualiter voluerit esse similis Altissimo?
10. Non affectavit Tyrannicam potestatem.
11. Non inordinatè appetiit beatitudinem supernaturalem.
12. Neque naturalem independentiam à DEO.
13. Neque peccavit unionem hypostaticam appetendo vel irvidendo.
14. Lucifer seduxit alios Angelos.
15. Fuit primus dignitate inter omnes.
16. Angelorum Beatorum numerus major, quàm damnatorum.

§. I.

Pro obiecto superbie in demonibus statuitur propria Beatitudo naturalis.

Suppono primò. Quòd in intellectu Angeli priusquam peccaret, non potuerit esse formalis error, aut ignorantia, uti habet S. D. hic q. 63. 2. ad 4. Et colligitur ex Ezech. 28. Ubi Lucifer appellatur plenus sapientià. Ratio quoque est, quòd ignorantia & error contingit ex defectu aliquis principii ad perfectam cognitionem requiriti; sed Angelus nullum ejusmodi defectum habuit, neque circa objecta naturalia, quippe quorum species perfectè representativas initio suæ creationis accepit; neque circa supernaturalia, quorum habuit sufficientem fidem, & certam revelationem, cum aliàs nequaquam fuisset plenus sapientià.

Suppono secundò. Actum, quo Angelus peccavit, fuisse absolutum & efficacem, uti colligitur ex II. 14. ubi peccatum Luciferi exprimitur per verba voluntatem absolutam & efficacem significantia: *Ascendam, exaltabo, similis ero, &c.* Ratio potissima est, quòd voluntas & deliberatio de ultimo fine, quò quis se & omnia sua ordinat in aliquem finem ultimum, est voluntas absoluta & efficax, sed primus actus Angeli fuit hoc modo deliberativus de ultimo fine, quia fuit actus in primo instanti perfectæ deliberationis elicitus, in quo natura rationalis debet determinare de ultimo fine & sua beatitudine: est quoque naturà prius deliberare de ultimo fine, quàm de finibus intermediis, cum fines intermedii moveant in virtute primi, Ex quibus.

Suppono tertio. Primò actum & peccatū Luciferi non fuisse vel esse potuisse de obiecto impossibili. Nam aliquod obiectū, vel est simpliciter & absolute impossibile, uti quòd creatura sit ens à se, vel est

impossibile per accidens & ex suppositione, veluti ex suppositione quòd Judas peccaverit, impossibile est, ipsum non peccasse. Atqui primus actus Luciferi non poterat esse circa obiectum impossibile simpliciter, quia voluntas nullo modo potest ferri in impossibile, nisi quatenus repræsentatur ut possibile, & ut sic conveniens voluntati; sed Angelo id, quod est simpliciter impossibile, non potest repræsentari ut possibile, quia talis repræsentatio est formaliter erronea & falsa: ergo primus actus Luciferi non potuit esse circa obiectum simpliciter impossibile. Sed neque poterat esse circa obiectum impossibile ex suppositione, quia hoc obiectum solummodò terminat actum conditionatum & inefficacem, ut est actus penitentis conditionatus ex parte obiecti, quo dicit: opto, ut nunquam offenderem DEUM, si esset possibile: sed primus actus Angeli fuit absolutus & efficax applicativus mediorum ad finem: ergo non potuit esse circa obiectum impossibile ex suppositione. His positis magna est sententiarum diversitas, prout ex §. 3. apparebit. Interea sit nostra.

CONCLUSIO. Obiectum peccati Luciferi fuit beatitudo naturalis ex modo volendi inordinate volita: in quantum Angelus sue naturalis perfectionis & excellentie amore absorptus, illam non curavit ordinare ac referre in finem & beatitudinem supernaturalem. Ita S. D. tùm hic, tum 3. cont. gent. c. 10. inquit: *Sicut in nobis peccatum est ex hoc, quòd bona inferiora, scilicet corporis appetimus absque ordine rationis, ita in Diabolo peccatum fuit in hoc, quòd proprium bonum non retulit in Divinum bonum.*

Colligitur primò ex S. Script. Verbis Ezech. 28. ubi casum Luciferi refert in nimiam complacentiam suæ naturalis perfectionis; *Elevatum est cor tuum in decore tuo.* Item. *In multitudine sapientie tue elevatum est cor tuum.* Secundò accedit Auctoritas SS. PP. Augustini l. 12. de civit. c. 6. asserentis, Angelum peccasse, *quia ipse sibi ad beatam vitam sufficere voluit.* S. Greg. l. 34. Moral. c. 14. dicentis, quòd Angeli ab illo, qui summè est, aversi, ad se conversi sunt.

Tertio probatur ratione. Obiectum, quod Angelus inordinate amavit, debuit fuisse bonum excellens, & Angelo maximè proportionatum, in quod per primum actum perfectæ deliberationis tendere potuit: atqui tale obiectum est ipsius beatitudo naturalis, ergo illam prosequendo peccavit. Major patet ex præced. §. quia primum peccatum Angeli fuit peccatum superbie: primo actū perfectè deliberato commissum. Minor probatur. Voluntas maximè Angelica prius (& quidem in primo instanti) fertur in finem, quàm in media, non poterat autem ferri in alium finem ultimum, quàm in suam vel naturalem, vel supernaturalem beatitudinem. Porro non poterat peccare tendendo in beatitudinem supernaturalem: ergo solum tendendo in suam beatitudinem naturalem. Præterea sicuti Angelus in primo instanti habuit perfectam notitiam suæ perfectionis, ita etiam di-

lectionem suae beatitudinis naturalis, & quidem ceu boni sibi maximè proportionati & excellentis; ergo Angeli beatitudo naturalis est illud bonum excellens, quod Angelus in primo instanti proferebatur, adeoque in ejus profecutione peccavit. Jam verò non peccavit diligendo suam beatitudinem naturalem cum subordinatione ad supernaturalem, cum ut sic fuisset bonum honestum & actus meritorius: ergo tantum peccavit, illam cum omissione talis debita subordinationis diligendo.

§. II.

Solvuntur obiectiones.

5. **O**bjicies primò: Superbia Luciferi debuit fuisse appetitus excellentiae nondum possessa: at qui beatitudinem naturalem possidebat ab initio suae creationis: ergo ipse debuit peccare non potuit. Major colligitur ex verbis S. Script. *præcitatatis, ascendam, similis ero, &c.* & ex D. Anselm. in l. de casu Diaboli dicente, *Angelum peccasse appetendo id, ad quod pervenisset, si stetit.* Hoc autem non est beatitudo naturalis, sed supernaturalis, ut per se patet.

Respondeo, distinguendo minorem, beatitudinem naturalem materialiter & entitative spectatam jam possidebat, concedo, formaliter & quatenus independentem à fine supernaturali habendam, sic nego. ergo amando suam beatitudinem materialiter & entitative spectatam non peccavit, concedo, formaliter habendam & ut deordinatam ab ultimo fine supernaturali, nego.

Ad auctoritatem D. Anselmi, nego subsumptum, nam Angelus peccavit inordinatè amando suam beatitudinem naturalem, ut inamissibilem, ad quam etiam inamissibiliter obtinendam pervenisset, nisi inordinatè amando peccasset.

Pari modo, si dicas, Beatitudo naturalis est objectum necessarii amoris, & pertinet ad ultimum finem naturalem, contra quem juxta supra dicta Angelus directè peccare non potest: ergo Angelus amando suam beatitudinem peccare non potuit, distinguo antecedens beatitudo naturalis materialiter in se spectata est necessarii amoris objectum, concedo, ut subordinata fini supernaturali, sic nego. Item pertinet ad ultimum finem naturalem sub priori consideratione, concedo, sub posteriori, & ut subordinata, nego. Sic enim substat præcepto supernaturali, quo tenebatur Angelus ex infusa virtute humilitatis suam beatitudinem diligere cum subordinatione ad finem ultimum supernaturalem.

6. **O**bjic. secundò. Si Angelus peccasset, suam beatitudinem non ordinando in finem supernaturalem tunc peccasset peccatò omissionis, & quidem contra præceptum Charitatis, quo tenebatur se & omnia sua referre in DEUM: sicut homo in primo instanti usus rationis omitendo hanc ordinationem peccat contra præceptum dilectionis DEI super omnia.

Respondeo distinguendo majorem. Si Angelus peccasset præcisè omitendo actum dilectionis, quo se & omnia referret in DEUM juxta positivum præceptum dilectionis, tunc peccasset peccatò omissionis, contra præceptum charitatis, concedo. Si peccasset eliciendo actum dilectionis erga seipsum, sine ordine ad supremam dignitatem, ne-

go, sic enim repugnabat præcepto humilitatis negativo, quo prohibemur complacentiam nostrorum perfectionum subtrahere superiori dignitati & excellentiae.

Dices. Juxta S. D. 2. 2. q. 133. a. 1. quiescere in minori recusando tendere ad majora est peccatum pusillanimitatis; sed si Angelus peccasset, quiescendo in sua naturali perfectione cum neglectu superioris beatitudinis, haud aliter peccasset: ergo ipse peccatum non fuisset superbia, sed pusillanimitatis.

Respondeo. Si quis recusat tendere ad majora ex animi dejectione, & desperatione illa conueniendi est vitium pusillanimitatis, concedo, si recusat ex illorum virtuali contemptu & complacentia inferiorum, quo modo Angelus negligit tendere ad beatitudinem supernaturalem, nego.

Objic. tertio. Si Lucifer juxta nostrum exemplum modum peccasset, tunc illum appetitum beatitudinis naturalis præcedere debuit iudicium in intellectu practico, quo practice judicaret beatitudinem naturalem sibi esse profecutendam suo ordine ad DEUM, ut ultimum finem supernaturalem: quia voluntas tanquam caeca potentia nihil amplectitur objectum, nisi quod dicitur intellectu intimatur, & judicatur amplectendum, atque tale iudicium in Angelico intellectu practico non potuit: cum sit formaliter erroneum: ergo.

Respondeo, distinguendo majorem, debuit præcedere tale iudicium, quo judicaret in actu exercitò & ex modo tendendi omitendum esse ordinem ad finem supernaturalem, concedo, quo judicaret in actu signato & ex parte voluti, nego majorem, sed tale iudicium non potuit præcedere, cum sit formaliter erroneum; posteriori modo, concedo; priori, nego minorem & consequentem.

Sensus est, quòd cum in primo instanti creationis primus Angelus haberet iudicium practicum de amanda sua beatitudine cum subordinatione ad ultimum finem supernaturalem, in secundo instanti malitiosè voluntatis applicatione intellectu practico ipse negligenter attendere ad illam debitam subordinationem, & regulam præceptivam ipsius, quam privativam inconsiderationem, seu neglectum debite attentionis ad regulam superioris in voluntate statim subsecutus fuit inordinatus amor propriae naturalis perfectionis & beatitudinis. Unde quia omisso debiti ordinis non relucebat, aut proponebatur ab intellectu ex parte ipsius objecti, non erat iudicium practicum omitendo tali ordine in actu signato; erat tamen in actu exercitò, eò quòd intellectus in ipso exercitò representandi beatitudinem naturalem negligenter attendere ad regulam præceptivam illius ordinis, qui error non dicitur formalis, sed privativus non ingreditur ipsum objectum; dicitur tamen virtualis, quia est culpabilis inconsideratio, & est sufficiens ad peccaminosam determinationem voluntatis, ac si formalis error præcessisset.

Dices. Si illa intellectus practici inconsideratio fuit privativa, defectuosa & culpabilis, tunc fuit ex mala applicatione voluntatis malitiosè minus applicantis intellectum ad neglectum debite attentionis: ergo illam voluntatis applicantis malitiam iterum debuit præcedere aliud defectuatum iudicium intellectus, & sic in infinitum.

Respondeo intellectum dirigentem & voluntatem applicantem ad invicem exercere mutuam causalitatem ac prioritatem à quo, & sic voluntatis applicatio secundum prioritatem in genere causæ efficientis applicativæ præcedit defectuosum iudicium & inconsiderationem intellectus practici, cuius iudicium practicum seu inconsideratio privativa præcedit multoties applicationem voluntatis in genere causæ formalis directivæ, unde non sequitur processum in infinitum.

§. III.

Refelluntur consuetudines aliorum opinioniones.

¶ Inferes primò. Angelum non peccasse formaliter appetendo veram æqualitatem cum DEO; quia primum Angeli peccatum fuit actus absolutus & efficax; sed is non potuit terminari ad æqualitatem cum DEO: actus quippe absolutus & efficax non potest terminari ad objectum simpliciter & absolute impossibile: sed tale objectum est æqualitas cum DEO. Neque dici potest, quòd Angelus illam æqualitatem appetierit ut possibilem, sic enim supponeretur formalis & crassissimus error in Angeli intellectu. Dixi tamen *formaliter appetendo veram æqualitatem*: Cum enim Angelus peccans ex modo tendendi in suis naturalibus constituerit totam suam beatitudinem, ac si ad illam sibi ipsi sufficeret, neque eandem alteri deberet, ideo bene dici potest, quòd virtualiter & interpretative æqualitatem non quidem Arithmeticam, sed proportionalem affectaverit cum DEO, qui solus sibi ad beatitudinem sufficit. Et in hunc sensum exponi debent illa II. 14. *Similis ero altissimo*, similitudine nimirum virtuali & proportionali, non formali.

¶ Inferes secundò. Luciferum non peccasse per affectionem Tyrannicæ potestatis & dominationis. Primò, quia Angeli peccatum fuit circa finem ultimum, sed talis dominatio non potest esse finis ultimus. Secundò, quòd ejusmodi peccatum sit ambitionis, quòd præsupponit superbiam. Tertiò, quia primus Angelus peccando attraxit & seduxit alios, sed affectando Tyrannicam dominationem in alios, potius illos à se fecisset averfos.

¶ Inferes tertiò. Angelum non peccasse inordinato appetitu beatitudinis supernaturalis. Vel enim peccasset illam appetendo, tanquam propriis viribus consequendam, & sic appetisset bonum Chimæricum & impossibile, quòd primum rejecimus. Vel appetendo cum nimia intentione, uti Scotus existimat, sed neque istud dici potest, quia actus ex se honestus intentione non inficitur, sed perficitur. Vel quòd voluerit celerius illam obtinere, quàm fuerit à DEO statutum. Sed & iste loquendi modus est inconveniens, quæ enim mora brevior & celerior modus beatitudinem acquirendi haberi poterat, quàm ut Angelus post primum & unicum actum meritorium illam beatitudinem consequeretur?

¶ Inferes quarto. Neque peccatum Luciferi habere pro objecto exemptionem & independenciam moralem à DEO, eò quòd voluerit suo arbitrio relinqui nullis à DEO impositis præceptis, acque à regimine ejus absolutus, ut Derckennis existimat. Nisi enim prædictum appetitum in-

dependenciam ad sensum nostræ conclusionis explices, non minùs hæc independenciam moralis à Divinis præceptis est objectum simpliciter impossibile, quàm independenciam naturalis; præsupponeret quoque in Angelo iudicium formaliter erroneum, quò judicaret sibi possibilem rationem primæ regulæ: quæ cuncta dici non possunt. Adde, quòd independenciam à præceptis & regimine superioris magis sit objectum inobedientiæ, quàm superbiæ; fugæ, quàm profecutionis, ac superbiam prius naturâ supponat: ex inordinato enim affectu excellendi provenit libido dominandi, ex libidine dominandi, quòd *neq. Casar ferre priorem possit, Pompeiusque parem.*

¶ Inferes quintò. Unionem hypostaticam non fuisse objectum hujus primi peccati. Vel enim Angelus peccasset unionem hypostaticam sibi in primo instanti revelatam humanæ naturæ invidendo, vel inordinatè appetendo. Neutrum dici potest. Non quòd peccasset invidendo, quia invidia est actus fugæ, & circa alterum: atqui prima Voluntas Angeli non potuit esse actus fugæ, quippe naturâ suâ præsupponens amorem & profecutionem boni: nec potuit esse ad alterum, cum prima deliberatio naturæ rationalis sit circa se ipsam, & ultimum finem. Non etiam secundum dici potest, primò, quia primus actus Angeli est de ultimo fine, atqui unio hypostatica non est ultimus finis Angeli. Secundò, quia actus efficax fertur in objectum, ut propriis mediis assequibile; sed Angelus sine gravissimo errore non potuit apprehendere unionem hypostaticam, tanquam propriis mediis assequibilem.

§. IV.

Aliqua quesita expediuntur.

¶ Quæres primò. An Lucifer alios Angelos seduxerit? Respondeo seduxisse tum exemplo, tum suasionem. D. Th. hic a. 8. Colligitur ex S. Script. II. 14. ubi dicitur ad Luciferum juxta SS. PP. & Interpretum expositionem: *Tu terram tuam disperdidisti, tu populum tuum occidisti.* Et Job. 41. appellatur *Rex super omnes filios superbiæ.* Et SS. quoque PP. D. Bernardus de gradu humil. *Lucifer, inquit, filios superbiæ studuit sine malitia astibus inflammare.* Et Greg. Naz. Carm. 6. *multas sic ille cohortes, Regis ab obsequio magni, caribusque piorum abductos ad se allexit, &c.* Cæterum quòd non solum exemplo, sed & suasionem reliquos seduxerit, inde constat: non potuit alios exemplo seducere, nisi eis locutione manifestaret secretam suæ voluntatis superbiam, sed hanc ipsis manifestando, videtur eò ipso suavisse, ad quem enim alium in finem manifestasset, quàm ut in similem sententiam induceret? cum præcipue hoc superbis sit proprium, ut velint habere suarum opinionum sequaces & approbatores?

¶ Quæres secundò. An Lucifer non tantum fuerit primus dignitate inter Angelos peccantes, ut est comm. SS. PP. sed & inter omnes?

Respondeo affirmativè. Ita S. D. hic a. 6. conformiter ad S. Script. in qua Job. c. 40. sub figura Behemot Lucifer appellatur *principium viarum.* (h. e. creaturarum) *DEL.* quòd interpretans D. Greg. 32. Moral. c. 24. inquit: *Hunc primum*

condidit quia, ceteris eminentiorem fecit. Neque refert, quod Ezech. 28. Cherubinus appelletur, qui ordo inferior est ordine Seraphinorum: ita enim appellatur, exponente S. D. a. 7. ad 1. non quod fuerit ex illo ordine, sed quia Cherub significat plenitudinem scientia, quæ stare potest cum peccato, Seraphim verò denominatur ab ardore charitatis, quem Angelus peccando amisit.

16. Quæres tertio. An Angelorum Beatorum numerus sit major, quàm damnatorum?

Respondeo affirmativè, cum S. D. hic a. ult. Cujus ratio est, quod non sit verosimile majorem partem naturæ Angelicæ fuisse corruptam peccato, quod est contra totalem inclinationem illius naturæ: ut e contra ideo plures homines damnantur, quàm salvantur, quia peccatum non est contra totam hominis naturam, quippe ex appetitu sensitivo & rationali constat, & plures leguntur appetitum sensitivum, quàm rationalem.

DISPUTATIO XXXV.

DE

Pœna Dæmonum.

Ad q. 64.

Culpam presso pede pœna consequitur, & ideo cum S. D. q. 64. agendum de Angelorum pœna post explicatam culpam. Hæc porro est duplex, una ab extrinseco illata, videlicet pœna damni & sensus; alia interna & ad actus atque potentias Angeli internas pertinens, estque duplex, nempe obtenebratio ex parte intellectus, & obstinatio in malo ex parte voluntatis. De obtenebratione agit, & cum communi Catholicorum hic a. 1. concludit S. D. intellectum dæmonis esse obtenebratum, quantum ad cognitionem supernaturalium; siquidem omne donum fidei & sapientiæ supernaturalis peccando amisit, ut indicatur Ezech. 21. *perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.* Non tamen fuit obtenebratus ipsis intellectus per immutationem cognitionis & scientiæ naturalis, nisi quatenus illa pendet à voluntate, hanc enim post peccatum servavit integram, sicut & ipsam naturam. Progredimur ergo ad reliquas pœnas discutiendas, de quibus est major difficultas. Unde sit.

ARTICULUS I.

An & quomodo voluntas Dæmonis sit obstinata in malo?

SUMMARIÆ.

1. Veritas fidei docet de factis dæmones esse immutabiles ad bonum.
2. Probatur etiam esse immutabiles per intrinsecam inflexibilitatem arbitrii Angelici.
3. Quæ est in actibus perfectè deliberatis.
4. Testimonia S. Script. in oppositum solvuntur.
5. Angelus non potest uti suâ specie inaduatè, cum procedit ad perfectam deliberationem.
6. Angelus post plenam determinationem non habet eodem modo principia libertatis, ut ante illam.

§. I.

Statuitur intrinseca inflexibilitas voluntatis Angelicæ.

1. Certum est, quod de facto voluntas dæmonis non possit à peccato resurgere, cum ex Script. constet, sitque ab Ecclesia definitum, quod pœna Angelorum sit absolute perpetua: veluti Math. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis Diabolo & Angelis ejus.* Item Marc. 9. Eccl. 11, Apoc. 14. & 20. *Cruciantur die ac nocte in sæcula sæculorum, in c. firmiter de Summ. Trinit. recipient reprobi cum diabolo pœnam perpetuam.* Sed si voluntas dæmonis esset mutabilis in bonum, posset cessare pœna; cum pœna

non sit, nisi propter culpam: ergo hoc ipsorum pœna sit perpetua, etiam voluntas dæmonum non est mutabilis amplius in bonum.

Controversia igitur est, utrum hæc obstinatio dæmonis proveniat ex sola extrinseca denegatione Divinæ gratiæ, ut in animabus damnatis, an verò etiam ex intrinseca & naturali inflexibilitate arbitrii & voluntatis Angelicæ, quæ Angelis immobilitate adhæret objecto, quod semel cum perfecta deliberatione fuit amplexus. Prior est Scoti, posterior D. Thomæ sententia. Ex ejus Doctrina sit

CONCLUSIO. *Obstinatio dæmonum in malo etiam provenit ex intrinseca inflexibilitate arbitrii sub sensu proposito, Ita Thomista contra Scotum & Suavem.*

Ratio est. Modus tendendi, quo voluntas fertur in bonum, sequitur modum intelligentiæ, quo intellectus judicat, illud esse prosequendum; voluntas quippe veluti potentia cæca, nihil agit, nisi ex ductu & directione intellectus; ideo si intellectus proponit objectum cum indifferentia, voluntas liberè; si absque indifferentia, voluntas necessariò in objectum fertur. Si intellectus proponit bonum universale, etiam voluntas universale; si particulare, etiam voluntas appetit bonum particulare.